SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:498

av Jesper Skalberg Karlsson m.fl. (M)

Tillgängligare apotek

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga nya reformer inom apoteksregleringen för att rusta apoteken för framtiden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Omregleringen av svensk apoteksmarknad år 2009 innebar flera fördelar för patienter och samhället i stort. Med den nya modell som infördes ökade konkurrensen och det ledde till en markant förbättring av tillgängligheten, med fler apotek och längre öppettider. Det underlättade också för patienter att få tillgång till sina läkemedel snabbt och enkelt. Förbättringarna har dock inte varit jämnt fördelade över landet, och tillgängligheten i glesbygd kräver fortsatt uppmärksamhet.

Med den nya och större variationen av apotekstjänster, samt den konkurrens som nu råder om kundernas förtroende, har service och innovation fått större utrymme. Apoteken har breddat sina utbud av hälsorelaterade produkter och tjänster, och utvecklat nya sätt att erbjuda rådgivning och läkemedel. Dessutom har ökad konkurrens bidragit till prispress på vissa receptfria läkemedel, vilket gagnar konsumenter.

Omregleringen har också gjort det möjligt för fler aktörer att etablera sig på marknaden. Med det nya, dynamiska och flexibla system som idag är gällande kan apoteken utveckla verksamheten efter patienternas och samhällets behov – som ju skiftar över tid.

Men mer behöver göras för att apoteken även fortsättningsvis ska kunna bidra med hög tillgänglighet och service över hela landet. Återkommande bristsituationer för läkemedel, behovet av moderniserade arbetsmetoder och bristen på farmaceuter påverkar både apoteken och i förlängningen såklart patienterna. För att stärka apoteksmarknaden och verkligen släppa loss dess potential inför framtiden behöver mer göras för att apoteken ska kunna möta de utmaningar som ligger framför oss.

Den moderatledda regeringen har tagit viktiga steg för att bättre använda farmaceuternas kompetens. Sedan den 1 april 2026 kan apotek erbjuda kostnadsfri inhalationsvägledning till patienter med astma eller KOL, med statlig ersättning för tjänsten. Särskilt utbildade farmaceuter hjälper patienterna att använda sina inhalatorer rätt. TLV och E-hälsomyndigheten har också fått i uppdrag att ta fram förslag till en permanent lösning för inhalationsvägledning och andra farmaceutiska tjänster. Det är en konkret början på en utveckling där apoteken kan bidra mer till en fungerande läkemedelsbehandling.

En åtgärd som skulle kunna minska konsekvenserna av läkemedelsbrist är att ge apoteken ökade möjligheter att byta ut läkemedel genom förändrade regler, särskilt vad gäller läkemedel som inte omfattas av läkemedelsförmånen. Utbyte från ett läkemedel utanför förmånen till ett likvärdigt utbytbart läkemedel inom förmånen är redan möjligt i vissa situationer. Översynen bör därför inriktas på de hinder som återstår. Genom att apotek får ökad möjlighet att genomföra medicinskt säkra läkemedelsutbyten kan fler patienter få tillgång till sin behandling utan förseningar.

Utöver det bör möjligheten prövas att låta farmaceuter under tydligt avgränsade former förlänga recept eller genomföra en extra expedition av en pågående behandling, för att undvika avbrott i patienters läkemedelsbehandlingar. En sådan ordning skulle kunna minska riskerna för behandlingsavbrott och därmed förbättra kontinuiteten i vården. Det förutsätter tydliga krav på dokumentation, kontakt med ansvarig förskrivare och vilka läkemedel och situationer som får omfattas.

Vidare kan vi blicka ut i Europa och konstatera att farmaceuter i flera länder har en större roll i vaccinationsverksamheten. Det finns skäl att pröva hur motsvarande möjligheter skulle kunna förbättra tillgängligheten i Sverige. Därför bör farmaceuter ges ordinationsrätt för vissa vaccin under kontrollerade former, med krav på relevant utbildning, patientsäkerhet och uppföljning. I ett nästa steg bör möjligheten till behandling av vissa enklare åkommor kunna prövas.

Även andra yrkesgrupper kan få större förtroende att bidra till apotekens tjänster. Apotekstekniker med yrkeshögskoleutbildning bör ges möjlighet att få utföra fler uppgifter för att avlasta farmaceuter – ett bristyrke, vilket potentiellt skulle minska den administrativa bördan och frigöra farmaceuters tid till mer kvalificerade uppgifter. Arbetsfördelningen behöver utgå från respektive yrkesgrupps kompetens och bibehållen säkerhet i läkemedelshanteringen.

I glesbygd kan det också behövas särskilda lösningar för att säkra tillgängligheten. Ibland har apotek i glesbygd svårt att bemanna med farmaceuter, vilket gör att öppettiderna minskas ned. Men en översyn av kravet på fysisk närvaro av farmaceut i expedition skulle kunna råda bot på delar av problemet, om det sker som en del av verksamhetsutvecklingen. Nya digitala lösningar bidrar med effektivisering och förbättring på många av vårdens områden och skulle kunna vara en nyckel även här, förutsatt att rådgivning, kontroller och läkemedelsutlämning kan genomföras säkert även med farmaceut på distans.

Den moderatledda regeringen har under 2026 också förstärkt glesbygdsbidraget med tio miljoner kronor, till som mest 30 miljoner kronor årligen, och gett TLV i uppdrag att se över reglerna så att fler apotek ska kunna ta del av stödet. Därutöver har TLV fått i uppdrag att analysera hur apotekens ekonomiska ersättning bör utformas för att säkra tillgången till läkemedel och farmaceutisk service i hela landet. Det är välkommet. Både de ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna att bemanna verksamheten behöver förbättras.

Moderaterna är ett parti som arbetar för att få ordning på Sverige men är också sen gammalt ett parti som vill att människors liv ska vara enkelt. Att man idag kan köpa vissa receptfria läkemedel i matbutiken eller på macken är ett exempel på hur livet blivit enklare sedan omregleringen av apoteken, inte minst för stressade föräldrar som försöker få vardagen att gå ihop. För yngre generationer är det självklart att sådana ärenden ska kunna uträttas även på kvällar och helger.

Mycket mer behöver göras för att utveckla framtidens apotek, genom reformer som både ökar tillgängligheten och ger apotek möjlighet att avlasta delar av primärvården. Erfarenheterna från Pharmacy First i Storbritannien är värda att ta till vara. Regeringens införande av inhalationsvägledning visar att utvecklingen redan har börjat. Nästa steg bör vara att pröva fler tjänster och undanröja regelhinder, med tydlig ansvarsfördelning, hållbar finansiering och patientsäkerheten som grund. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)

Gustaf Göthberg (M) *Oliver Rosengren (M)*

Niclas Nilsson (M)